

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

"Təsdiq edirəm"
Tədrisin təşkili və təlim
texnologiyaları üzrə prorektor v.i.e.
dos.Zaur Məmmədov
"14" fevral 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050810 - "Turizm işinin təşkili"

Fakültə: "İqtisadiyyat və idarəetmə"

Kafedra: "İqtisadiyyat və innovativ idarəetmə"

Fənn haqqında məlumat :

Fənnin adı: "Turizmdə vasitəçilər" (Kafedranın: Lənkəran Dövlət Universitetinin 11 fevral 2025-ci il tarixli 06 sayılı protokolu ilə təsdiq edilmişdir).

I.Fənn haqqında məlumat :

Fənnin kodu: LPF-B 19P

Tədris ili: III (2024-2025). Semestr: VI

Tədris yükü cəmi: 120 saat. Auditoriya yükü-45 saat: (Mühazirə-30 saat, seminar-15 saat) .

Təhsilalma forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 4

II.Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi: müəllim, Hacızadə İlkanə Nəsim qızı

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Füzuli küç., 170 a, 1 sayılı korpus.

Məsləhət saati: II-IV günlər: saat 10⁰⁰-12⁰⁰

E-mail ünvanı: ilkanahacizade@mail.ru

III. Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodiki materiallar:

Əsas:

Azərbaycan Respublikasında 2002-2005-ci illərdə turizmin inkişafına dair Dövlət Proqramı. Az. 27/08/2002.

Az.Res-sı regionlarının sosial - iqtisadi inkişafı haqqında Dövlət Proqramları. 2004, 2009, 2014, 2019.

"Turizm haqqında" Azər.Res-nin qanunu, 2021-ci il.

Bilalov B.Ə. Turizm menecmenti. Bakı, 2005.

Bilalov B.Ə. Turizm fəaliyyətinin tənzimlənməsi. Bakı, 2006.

Bilalov B., Yusupov Q. Səyahət agentlikləri və turoperatorluq. – Bakı: 2012

Dergahov V.S. Rekreasiya - turizm ehtiyatları. Bakı, Elm, 2008

Əlirzayev Ə.Q. Turizmin iqtisadiyyatı və idarə edilməsi. Bakı, 2011.

Ə.Cabbarov. Turizmin inkişafının regional problemləri. Naxçıvan, 2008.

Təvsiyə edilən əlavə ədəbiyyat,məqalə və elektron resursların siyahısı:

1. Turizmin statistikasi. Bakı, 2018.

2. Turist - ekskursiya xidmətlərinin sertifikatlaşdırılması (Hüquqi - normativ sənədlər). Bakı, 2004.

3. Məmmədov C.A., Bilalov B.Ə. Azərbaycanda gəlmə turizm və onun inkişafı yolları. Bakı, 2004.

4. Məmmədov C.A., Soltanova H.B., Rəhimov S.H. Beynəlxalq turizmin coğrafiyası. Bakı, 2002.
5. Məmmədov Z.S. Təbiətdən istifadənin iqtisadiyyatı. Bakı, 2010.
6. Qurbanov F. Turizmin əsasları. Bakı, 2007.
7. H.Z.Əliyeva: Mühazirə mətnləri

IV.Prerekvizitlər:Fənnin tədrisi üçün ilkin olaraq "Turizm fəaliyyətinin hüquqi əsasları", "Otel menecmenti" və "Destinasiya menecmenti", "Servis fəaliyyəti" kimi fənlərin tədrisi zəruridir.

V.Korerekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda "Turizmdə marketing və marketing araşdırmaları" və "Turizmdə otel təsərrüfatının təşkili" fənlərinin tədrisinə ehtiyac vardır.

VI.Kursun təsviri və məqsədi: Turizm sahəsinin hərəkətverici və ayrılmaz tərkib hissəsi turizm vasitəçiləridir. Turizmin formalaşması və inkişafı bəşəriyyət tarixi qədər qədimdir. Artıq XXI əsrin əvvəllərində mehmanxana və turizm biznesi, iqtisadi səmərəliliyinə görə dünyada birinci yere çıxaraq beynəlxalq ticarətinin avtomobil, neft və qaz sahələrini xeyli qabaqlamışdır. Biznes nöqtəyi nəzərindən turizm vasitəçiləri turizm məhsullarını istehlakçı qruplarına alqı-satqı əməliyyatları ilə turpaketlərin realizə olunmasını həyata keçirirlər. Turizm biznesi özünə məxsus spesifik xüsusiyyətlərə malikdir və vasitəçilərin bunları bilməsi onların gəlirlərinə və keyfiyyətlə işləməsinə kömək edir.

Turizm fəaliyyəti hər bir ölkənin iqtisadi inkişafının əsas təkanverici sahələrindən biridir. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, turizm biznesi ölkə iqtisadiyyatına müsbət təsir göstərən güclü bir fəaliyyət sahəsidir. Dünyada baş verən siyasi-iqtisadi proseslərin təsirindən cəmiyyətimiz köklü dəyişikliklərə məruz qalır. Yeni iqtisadi sistemin yaranması baş verir, hansı ki, bu sistemdə əsas yerlərdən birini xidmət sahəsi tutur. Bu şəraitdə iqtisadi bir sahə kimi turizmin rolu əhəmiyyətli dərəcədə artır. Bununla belə iqtisadiyyat elminin nöqtəyi-nəzərindən turizm fəaliyyətində baş verən hadisələrin nəzəri cəhətdən dərk edilməsinə obyektiv zərurət yaranır. Sosial-iqtisadi həyatındakı rolundan əlavə, turizm, ölkənin dünyadakı siyasi mövqeyinin möhkəmləndirilməsində də çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Belə bir cəhət, xüsusilə, öz müstəqilliyini yeni əldə etmiş ölkələr üçün çox vacibdir. Turizmin bütün bölgələrdə inkişaf etdirilməsi, ölkəyə gələn turist axınına nail olunması ilə yanaşı iqtisadi yüksəliş və sosial səmərəyə nail olunur, bundan əlavə həmin ölkə haqqında dünyada yüksək imic formalaşdırıb, canlı informasiya yaymaq imkanı yaranır.

Müasir dövrdə turizmin inkişafı ölkənin potensial imkanlarının iqtisadi dövriyyəyə cəlb edilməsinin prioritet istiqaməti sayılır və bu səbəbdən də mühüm sosial-iqtisadi əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycanda turizm potensialının düzgün qiymətləndirilməsi, onun infrastrukturunun fəaliyyət mexanizmlərinin daha da təkmilləşdirilməsi yüksək nəzəri və praktiki əhəmiyyətə malikdir. Bu, ilk növbədə ölkədə maliyyə imkanlarının genişlənməsinə, ölkənin ictimai-siyasi həyatında mühüm sosial-iqtisadi amil sayılan məşğulluq probleminin səmərəli həllinə geniş imkanlar açmış olur. Son illərdə Azərbaycanda dövlət tərəfindən turizmin inkişafına xüsusi diqqət yetirilməsində məqsəd yalnız insanların istirahətə olan ehtiyacının təmin edilməsi deyil, eyni zamanda bu sahənin ümumilikdə milli iqtisadiyyatın və eləcə də onun ayrı-ayrı sahələrinin inkişafına təsiri imkanlarının artırılması yolu kimi baxılır.

Turizm biznesi, hər zaman bu sahədə çalışan tədqiqatçıların müzakirə mövzusu olmuşdur. Turizm sənayesi ilə məşğul olan bir çox sahibkar və menecerlər, bu sahədə turagentlərin, turoperatorların, dilerlərin fəaliyyəti haqqında müxtəlif fikirlər söyləmişlər.

"Turizmdə vasitəçilər" fənninin tədrisində başlıca məqsəd:

- tələbələrə turizm sahəsində turizm vasitəçilərinin fəaliyyəti barədə yerli və xarici təcrübəyə əsaslanmaqla nəzəri və praktik biliklərin verilməsi;

- turizm sənayesinin inkişafı, turizm biznesində vasitəçilərin rolu və onların funksiyası, turizm sənayesində bilavasitə turizmlə məşğul olan turizm müəssisələri və onların fəaliyyət istiqamətləri, turizm məhsulunun tanıtılmasında vasitəçi olaraq internetin rolu və əhəmiyyəti, və s. imkanlarının öyrənilməsi;

- gələcəkdə turizm vasitəçi müəssisələri kollektivlərinin daxilində, həmçinin müstəqil olaraq işləmək vərdislərinin inkişaf etdirilməsi;

- müasir turizmin tələblərinə uyğun olaraq, elmin, texnikanın, mədəniyyətin, xarici əlaqələrin inkişaf etdiyi bir şəraitdə, partnyor təşkilatlarla, tədarükçü müəssisələrlə, muzey və qoruqlarla, bilavasitə turistlərlə işin qurulması və fəaliyyətin təşkilinin öyrənilməsi və sairədən ibarətdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə:

Tələbələr bilii 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar, məşğələ və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	Əla	A
2.	81-90	Çox yaxşı	B
3.	71-80	Yaxşı	C
4.	61-70	Kafi	D
5.	51-60	Qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir göröləcəkdir.

X.Təqvim planı: Mühazirə 30 saat, Seminar 15 saat, Cəmi: 45 saat

№	Mövzuların adı	Mühazirə		Seminar	
		Saat	Tarix	Saat	Tarix
1	2	3	4	5	6
1.	Mövzu 1. Turizm biznesində vasitəçilərin rolu və növləri Plan: 1. Turizmdə təşkilatçılar-vasitəçilər anlayışı 2. Turizmdə vasitəçilərin növləri. Turoperator və onun vəzifələri 3. Xidmət təminatçıları ilə müqavilələr əsasında əməkdaşlıq	2		2	

	Mövzu 2. Turizm agentliklərinin yaradılması və fəaliyyəti, turoperatorlar tərəfindən turagentlərin seçimi və fəaliyyət strukturları Plan: 1. Turagentlərin yaradılması şərtləri və əsas vəzifəsi 2. Turoperatorların ixtisaslaşmasının müxtəlif formaları 3. Turpakətə daxil olan xidmətlər: əsas xidmətlər, əlavə xidmətlər. 4. Turoperator turagent münasibətləri 5. Turoperatorların müxtəlif iş prinsipləri 6. Turoperatorların seçim strategiyaları 7. Turizmin formaları üzrə turopereytinqin təşkili 8. Turizm növlərinin təşkili. Adi, yenilikçi və yaradıcı turagentlər	4	2	
3	Mövzu 3. Turizm sənayesinin inkişafında vasitəçi olaraq nəqliyyatın rolu Plan: 1. Turizmin inkişafında nəqliyyat vasitələrinin inkişafı 2. Turistlər tərəfindən nəqliyyat xidmətləri haqqının ödənilməsi 3. Yerüstü (avtomobil və qatar) nəqliyyat daşımaları 4. Hava nəqliyyat daşımaları 5. Su (dəniz və çay) nəqliyyat daşımaları	4	2	
4	Mövzu 4. Turizm biznesində marketinq fəaliyyəti Plan: 1. Turizm fəaliyyətində marketinqin əhəmiyyəti 2. Turizm xidmətləri, onların keyfiyyəti 3. Turizm marketinqində olan başlıca funksiyalar 4. Yeni məhsul strategiyası. 5. Turizm müəssisəsinin brend siyasəti	4		
5	Mövzu 5. Ölkədaxili turların hazırlanmasında və satışında vasitəçi turfirmaların fəaliyyəti Plan: 1. Ölkədaxili turların hazırlanmasında və satışında vasitəçi turfirmaların fəaliyyəti 2. Ölkədaxili turların hazırlanmasında və satışında turoperatorun iş fəaliyyəti	2	2	
6	Mövzu 6. Turizmdə rəsmiyyətçilik. Pasport və viza sənədləşməsi Plan: 1. Turizmdə rəsmiyyətçilik formaları 2. Turistlər dövlət sərhədlərini keçərkən turist rəsmiyyətçiliyinin təşkili 3. Turist rəsmiyyətçiliyi qrupları 4. Beynəlxalq turizmdə polis və gömrük rəsmiyyətçiliyi.	4	2	
7	Mövzu 7. İnternet üzərindən turların reklam	4	2	

edilməsi, sərgilərdə nümayiş edilməsi və satışında vasitəçilərin fəaliyyət imkanları

Plan:

1. Turizmdə informasiya fəaliyyəti
2. Turizm agentliyi - turoperatorun hazırladığı turların satışında vasitəçi kimi
3. Turoperator - turlar təşkil edən turizm təşkilatı kimi
4. Internet saytlarından istifadə, sosial şəbəkələrdə turların reklamı
5. Turizm sərgilərində iştirak və reklam.

8	Mövzu 8. Sanatoriyalara, istirahət mərkəzlərinə, hotellərə yollayışların satışında vasitəçilərin rolu Plan: 1. Sağlamlıq turizminin mahiyyəti və xüsusiyyətləri. 2. Sağlamlıq turizminin növləri 3. Turagentlərin bilavasitə istirahət mərkəzləri, müalicə ocaqları, hotellərlə iş birliyi	2			
9.	Mövzu 9. Azərbaycanın bölgələrində vasitəçi turagentlərin yaradılması imkanları və satış kanalları Plan: 1. Azərbaycanın qədim və zəngin tarixə malik turizm resursları 2. Regionlarda və turizm bölgələrində - turfirmaların yaradılması və fəaliyyəti 3. Turizm məhsulunun satışının yeni kanalları .	2		2	
10.	Mövzu 10. Azərbaycanda turizmin inkişaf perspektivləri Plan: 1. Turizm müasir dünyada iqtisadiyyatın ən gəlirli sahələrindən biri kimi 2. Azərbaycanda turizmin inkişaf istiqamətləri 3. Azərbaycanda turizmin inkişafı üçün hüquqi əsasın yaradılması	2		1	
Cəmi:		30 saat		15 saat	

XI.Fənn üzrə tələblər: Tələbə fənnin öyrənilməsi zamanı bacarmalıdır:-turizm xidmətləri bazarında turizm vasitəçilərinin funksiyaları və rolunu; turizmdə agentlik-operator müəssisələrin turizm sənayesi ilə qarşılıqlı fəaliyyəti;-Azərbaycanın turizm xidmətləri bazarında turizm vasitəçilərinin fəaliyyət istiqamətlərini.

XII.Fənn üzrə təlimin nəticələri: "Turizmdə vasitəçilər"fənninin öyrənilməsi "Turizm işinin təşkili" ixtisası üzrə mütəxəssis hazırlığı zamanı tələbələrə turizm vasitəçiləri barədə geniş nəzəri və praktiki biliklərin verilməsi, beynəlxalq və daxili turizmdə turizm vasitəçilərinin rolu, onların funksiyaları və fəaliyyət istiqamətləri barədə biliklərin mənimsənilməsinə nail olunur.Bundan əlavə, "Turizmdə vasitəçilər"fənninin tədrisi zamanı tələbə- turizm agentliklərinin yaradılması və fəaliyyəti nəzəri-metodoloji əsaslarını mənimsəyir;-turoperatorlar tərəfindən turagentlərin seçimi və onlarla işin qurulması mexanizmi öyrənir;- turizm biznesində marketing fəaliyyəti və strategiyasının hazırlanma xüsusiyyətlərini öyrənir;- turizm sənayesinin inkişafında vasitəçi olaraq nəqliyyatın rolu ilə yaxından tanış olur;- turoperator - turagent münasibətləri ilə tanış olub, müzakirə edir;- ölkədaxili turların hazırlanmasında və satışında

vasitəçi turfirmaların fəaliyyətini öyrənir; - turizm sərgilərində iştirak edir, reklam ilə tanış olur, dərk edir və analiz etməyi bacarır; - Azərbaycanın bölgələrində vasitəçi turagentlərin yaradılması imkanları ilə bağlı müzakirələrdə fəal iştirak edir; - Azərbaycanda turizmin inkişaf perspektivləri ilə yaxından tanış olur.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikirlərin öyrənilməsi:

XIV. Kollokvium sualları:

I. Kollokvium sualları:

1. Turizmdə təşkilatçılar-vasitəçilər anlayışı
2. Turagentlərin yaradılması şərtləri və əsas vəzifələri
3. Turpaketə daxil olan xidmətlər: əsas xidmətlər, əlavə xidmətlər.
4. Turizmin formaları üzrə turopereytingin təşkili
5. Turizmin inkişafında nəqliyyat vasitələrinin inkişafı
6. Yerüstü (avtomobil və qatar) nəqliyyat daşımaları
7. Hava nəqliyyat daşımaları
8. Turizm fəaliyyətində marketingin əhəmiyyəti
9. Turizm marketingində olan başlıca funksiyalar
10. Turizm müəssisəsinin brend siyasəti

II. Kollokvium sualları :

1. Ölkədaxili turların hazırlanmasında və satışında vasitəçi turfirmaların fəaliyyəti
2. Turizmdə rəsmiyyətçilik formaları
3. Turistlər dövlət sərhədlərini keçərkən turist rəsmiyyətçiliyinin təşkili
4. Beynəlxalq turizmdə polis və gömrük rəsmiyyətçiliyi
5. Turizmdə informasiya fəaliyyəti
6. Turopereytor - turlar təşkil edən turizm təşkilatı kimi
7. İnternet saytlarından istifadə, sosial şəbəkələrdə turların reklamı
8. Sağlamlıq turizminin mahiyyəti və xüsusiyyətləri
9. Sağlamlıq turizminin növləri
10. Turagentlərin bilavasitə istirahət mərkəzləri, müalicə ocaqları, hotellərlə iş birliyi

XV. İmtahan sualları:

1. Turizmdə təşkilatçılar-vasitəçilər anlayışı
2. Turizmdə vasitəçilərin növləri və turopereytor onun vəzifələri
3. Xidmət təminatçıları ilə müqavilələr əsasında əməkdaşlıq
4. Turagentlərin yaradılması şərtləri və əsas vəzifələri
5. Turopereytorların ixtisaslaşmasının müxtəlif formaları
6. Turpaketə daxil olan xidmətlər: əsas xidmətlər, əlavə xidmətlər.
7. Turopereytor turagent münasibətləri
8. Turopereytorların müxtəlif iş prinsipləri
9. Turopereytorların seçim strategiyaları
10. Turizmin formaları üzrə turopereytingin təşkili

11. Turizm növlərinin təşkili, adı, yenilikçi və yaradıcı turagentlər
12. Turistlər tərəfindən nəqliyyat xidmətləri haqqının ödənilməsi
13. Turizmin inkişafında nəqliyyat vasitələrinin inkişafı
14. Yerüstü (avtomobil və qatar) nəqliyyat daşımaları
15. Hava nəqliyyat daşımaları
16. Su (dəniz və çay) nəqliyyat daşımaları
17. Turizm fəaliyyətində marketinqin əhəmiyyəti
18. Turizm xidmətləri, onların keyfiyyəti
19. Turizm marketinqində olan başlıca funksiyalar
20. Yeni məhsul strategiyası.
21. Turizm müəssisəsinin brend siyasəti
22. Ölkədaxili turların hazırlanmasında və satışında vasitəçi turfirmaların fəaliyyəti
23. Ölkədaxili turların hazırlanmasında və satışında turoperatorun iş fəaliyyəti
24. Turizmdə rəsmiyyətçilik formaları
25. Turistlər dövlət sərhədlərini keçərkən turist rəsmiyyətçiliyinin təşkili
26. Turist rəsmiyyətçiliyi qrupları
27. Beynəlxalq turizmdə polis və gömrük rəsmiyyətçiliyi
28. Turizmdə informasiya fəaliyyəti
29. Turizm agentləri - turoperatorun hazırladığı turların satışında vasitəçi kimi
30. Turoperator - turlar təşkil edən turizm təşkilatı kimi
31. Internet saytlarından istifadə, sosial şəbəkələrdə turların reklamı
32. Turizm sərgilərində iştirak və reklam.
33. Sağlamlıq turizminin mahiyyəti və xüsusiyyətləri.
34. Sağlamlıq turizminin növləri
35. Turagentlərin bilavasitə istirahət mərkəzləri, müalicə ocaqları, hotellərlə iş birliyi
36. Azərbaycanın qədim və zəngin tarixə malik turizm resursları
37. Regionlarda və turizm bölgələrində - turfirmaların yaradılması və fəaliyyəti
38. Turizm məhsulunun satışının yeni kanalları
39. Turizm müasir dünyada iqtisadiyyatın ən gəlirli sahələrindən biri kimi
40. Azərbaycanda turizmin inkişaf istiqamətləri

"Turizmdə vasitəçilər" fənninin sillabusu 050810 - "Turizm işinin təşkili" A,B ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus "***İqtisadiyyat və innovativ idarəetmə***" kafedrasının 11 fevral 2025-ci il iclasında müzakirə edilərək təsdiq olunmuşdur (Protokol №6).

Kafedra müdiri:

dos.A.T.Əfəndiyeva

Fənn müəllimi:

müə.I.N.Hacıadə